

MUSTEKALA

Kulttuurilehti

8.10.2017

Milja Viidan ja Veli Granön monipolvinen ajanlasku

Sini Mononen 8.10.2017

Milja Viita ja Veli Granö: Time Loops – Aikasilmukat (yksityiskohta, 2017)

Milja Viita ja **Veli Granö** harsivat menneisyyttä ja nykyisyyttä yhteen Forum Boxin näyttelyssä, ”TIME LOOPS – aikasilmukat”. Aikamatkailun ja historiallisen dokumentoinnin välineenä heillä on kamera, lasi, filmi, valo ja ääni.

Forum Boxin galleriatila on otettu näyttelyssä miellyttävällä tavalla käyttöön. Ulkoa tulvivan valon kulkua sisälle on rajoitettu rakentamalla ulko-oven eteen väliseinä. Hämärässä valon kanssa herkästi reagoivat teokset heräävät eloon. Esillä on monipuolinen, mutta yhtenäinen kokonaisuus lasitöitä, valokuvia, tekstikatkelmia ja installaatioita.

Arkistojen hohto

Ajan teema on näyttelyssä esillä monin tavoin. Aika konkretisoituu valon liikkeenä tilassa, planeettojen kiertoradoilla, filmikelan kulussa, äänen virtauksessa, tähtikartoissa, historiallisissa arkistolähteissä ja maailman politiikassa. Aikaan liittyvä kuluminen, muistaminen ja kohtalonomaisuus nousevat esiin sekä yksilön että suurten kansakuntien tarinoina. ’

Lähtökohtana näyttelylle toimii Viidan ja Granön kotitalo ja sen historia. *Time Loops – Aikasilmukat* (2017) on suuri, Forum Boxin parven lähes kokonaan täyttävä installaatio, joka koostuu pitkästä pöydästä, lämpöeristesilpusta, lamputa ja seinälle installoidusta videosta. Keskeisenä materiaalina on eristesilppu, joka on peräisin taiteilijapariskunnan kodin rakenteista. Näyttelyteksti kertoo, että taloa remontoitaessa seinistä poistettiin vanhat eristemateriaalit, ikivanhat silputut sanomalehdet. Tästä arjen arkeologisesta materiaalista Viita ja Granö ovat oikoneet esiin yksittäisiä sanoja ja kiinnittäneet ne pieniin kyltteihin ja arkistointikansioihin. Herkkä tutkimuskohde kartoitetaan mustavalkoisella videolla, jonka ääniraidalla toistuu eristeeseen piiloutunut hajanainen ensyklopedia.

Time Loops käsittelee kommunikointia ja ajan saatossa tapahtuvaa historian murentumista ja unohtamista. Sanat ja sanomalehtien uutisteksti ovat menettäneet teoksessa alkuperäisen merkityksensä tiedon välittäjinä ja muuttuneet ensin rakennusmateriaaliksi, sitten poeettiseksi taideteoksen osaksi. Lopulta ne ovat enemmän ääniteitä ja ääniä kuin merkityksiä.

Siinä missä *Time Loops* lähtee liikkeelle intiimistä ja kurottaa kohti suurempaa historiankirjoitusta, Granön samassa tilassa esillä olevat valokuvat etsivät maailmanpolitiikan uutisdokumentoinnista inhimillistä yksilötasoa. Granö käsittelee katastrofeja tallentavia uutiskuvia ja niihin liittyvää perusproblematiikkaa yllättävästä,

lähes maagisesta tulokulmasta. Inhimillistä kärsimystä ja valtiollista väkivaltaa tallentavien kuvien kohdalla keskustellaan usein siitä, kuinka journalistiset kuvat estetisoivat kärsimystä ja etäännyttävät kohteet katsojasta. Usein ratkaisuksi katsojan ja kohteen väliseen kuiluun tarjotaan affektia: meidän tulisi nähdä ihminen maailmanpolitiikan rattaissa, ymmärtää inhimillinen kokemus ja havahtua toisten kärsimykseen. Karkeasti tyypistettynä perusteesi kuuluu: se mitä emme sure, siitä emme välitä.

Granö kysyy, voisiko affektia, eli kuvattavien henkis-ruumiillista kokemusta saada kuvausteknisesti esiin. Metodinaan hänellä on niin sanottu kirliankuvaus. Kirliankuvauksen kehitti 1800-luvun lopulla puolalainen keksijä **Jakub Narkevitsch**. Narkevitschin elektrografiset valokuvat ovat saaneet myöhemmin nimen neuvostoliittolaiselta avioparilta, **Semjon ja Valentina Kirlianilta**. Pariskunta käytti menetelmää diagnoosien tekoon neuvostosairaaloissa. Kirliankuvauksen perusajatus on, että tekniikka tuo esiin kehossa olevat energiavirrat, niin sanotun ”energiakehon”. ”Sielun röntgeniksi” kutsuttua tekniikkaa on käytetty muun muassa elollisten ja elottomien kohteiden ”auran” kuvaamiseen. Itse energiakehot näkyvät kuvan pinnassa hohtavina pyörteinä ja paljastavat näin kohteen sielullista tilaa.

Granö soveltaa kirliankuvausta arkistoista löytämiinsä uutiskuviin Etiopiasta, Gazasta, Unkarista ja Kuwaitista. Lopulliset kuvat häivyttävät alkuperäisen kontekstin. Mistään ei voi päätellä tapahtumien aikaa tai paikkaa. Myös ihmisten kulttuuriset ja etniset taustat ovat kadonneet. Kuvat ovat kiehtovia. Ne ylevöittävät kohteensa historian yläpuolelle. Poliitiikan, kulttuurihistoriallisen kontekstin, sukupuolen ja etnisen taustan sivuuttaessaan ne leijuvat kuitenkin jossain tämän maailman ulkopuolella omassa sfäärissään.

Ajan poetiikka

Forum Boxin alakerta on monipuolinen sommitelma Granön ja Viidan teoksia. Galleriaan astuessa huomio kiinnittyy ensin Granön *Yön timantit, Diamonds of the Night* -työhön (2017), jonka takaa katsojan ylle pyyhkäistään planeettojen kuvia heijastava valokeila. Planeetat ovat sommitelmallisesti aulassa esillä myös puisilla pöydillä. Granö on palannut lasitöiden pariin teoksissa *Keskeneräinen suunnitelma toimivaksi järjestelmäksi, An Unfinished Plan for a Well Functioning System* (2017), *Tuntematon tähtikuvio, An unknown constellation* (2017) ja *Pinocchio* (2017). Planetaarinen aika rinnastuu samassa tilassa oleviin Viidan poeettisiin tutkielmiin. Viidan neliosainen sarja, *Pieniä tutkielmia valon luonteesta* (2017) käsittelee aiheita: *Kauas pilvet karkaavat, sininen, neulanreikä ja kahdeksan sekuntia*. Sarjaan kuuluu tekstikatkelma, joka avaa tematiikkaa:

”Teippaa silmäneulat huolellisesti nipuksi niin, että kaikki silmät jäävät teippauksen sisään. Voit nyt painaa neulat samanaikaisesti filmin läpi.”

Tässä on kenties näyttelyn runollisin aikasilmukan kuvaus. Filmi edustaa materiaalista aikaa, johon neulat puhkovat reikiä, symbolisen ajan, valon, tulvia läpi. Runolliset aikamatkat jatkuvat Viidan kolmekanavaisessa *Renditions*-installaatiossa (2017), joka solmii yhteen eri vuodenaikoja ja paikkoja. Yhtäältä tarkkaillaan riistakameraan tallentuneita peuroja, toisaalta matkustetaan kuvaajan kanssa vieraassa kaupungissa. Suuri installaatio käyttää tehokkaasti ääntä. Monieleinen, kuin tajunnan tasojen rajamailla häilyä ääniraita siirtää teoksen aika ajoin unen kaltaiseen tilaan. Teoksen estetiikka nojaa vahvasti filmin materiaalisuuteen: preparoidun kaltaiset ja värein vahvistetut jaksot tekevät installaatiosta osittain menneeseen katsovan.

Historia pelinä

Veli Granö: Pool (2017)

Näyttelykokonaisuuden poliittisin hetki koetaan permannolla Granön *Pool*-teoksen (2017) parissa. *Pool* on manipuloitu arkistokuva, joka esittää tänä päivänä usein toistettua aihetta, ihmisiä täynnä olevaa pelastusvenettä. Vene keikkuu vaarallisen näköisesti myrskyävällä merellä. Ensinäkemältä *Pool* saa melkein kavahtamaan: ei kai taas pelastusliivejä, hukkuvia pakolaisia ja estetisoitua uutiskuvaa. Lähempi tarkastelu osoittaa kuitenkin, kuinka *Pool* väistää aiheeseen liittyvät karikot. *Poolin* pintaan on kiinnitetty lasipalloja, joihin projisoidaan värikkäitä valoaltoja. Nämä sytyttävät pallot eloon. Syntynyt ”tähtikuvio” luo ensin jopa fatalistisen vaikutelman. Yritetäänkö tässä sanoa, että mereen hukkuvien kohtalo on ”tähtiin kirjoitettu”? Teoksen nimi ja siihen kuuluva ääniraita viittaavat kuitenkin toisenlaiseen kohtalonomaisuuteen. *Pool*, biljardipeli, rakentuu säännöistä, pelaajista, voittajista ja häviäjistä. *Poolin* liepeillä oleskellessa kannattaa kuunnella teokseen kuuluvaa ääniraitaa. Siinä biljardikeppi kalahtaa, ja pallot kolahtelevat toisiaan vasten pelipöydällä.

Kohtalo on pelin sanelemaa. Kirliankuvien tavoin, *Poolin* arkistokuvaa irrottautuu nykypäivän uutistapahtumista, ja luo kuvan tragediasta, jonka aika ja paikka ovat määrittelemättömiä. Kuvattu onnettomuus voisi liittyä yhtä hyvin Titaniciin, Estoniaan kuin Syyrian kriisiin. *Poolin* estetiikka ei kuitenkaan siirrä kohteitaan jumalalliseen, toismaailmalliseen sfääriin. Teoksen nimi ja ääniraita juurruttavat myrskyissä heittelevän veneen yhteiskunnalliseen todellisuuteen. Raadollisimmillaan ihmisten aika on peliä, jonka seurauksena osa meistä on pakotettu odottamaan kohtalonsa ratkeamista hallitsemattomilta tuntuilta myrskyissä seilaten.

Milja Viita ja Veli Granö

TIME LOOPS – aikasilmukat

Forum Box

29.9.–22.10.2017